

Програма прикордонного співробітництва ЄСП
Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна

Партнерство без кордонів

Програма фінансована з фондів
Європейського Союзу

HUSKROUA/1001/028

Безперервне навчання лісівників зادля кращого ведення лісового господарства

Багатофункціональне наближене до природи лісівництво (розділ 10)

В рамках тренінгу з багатофункціонального
наближеного до природи лісівництва

Експерт проекту

Інж. Рудольф Бруханік

Агентство сприяння сталому розвитку Карпатського регіону "ФОРЗА"
FORZA, Agency for Sustainable Development of the Carpathian Region

National Forest Centre

Багатофункціональне наближене до природи лісівництво

Вимоги громадськості до лісового господарства зростають і стосуються його багатофункціональності.

Ліс повинен виконувати функції:

- **економічні**

- деревина
- недеревні лісові продукти

- **соціальні**

- рекреаційна
- ландшафтно-утворююча
- освітньо-навчальна
- культурна

- **екологічні**

- водоохоронна
- ґрунтоохоронна
- збереження біологічного різноманіття
- регулювання клімату і якості повітря

До першочергового інтересу суспільства у лісових ресурсах, крім століттями зафіксованої економічної функції, відносяться інші функції, які ліс забезпечує вже своїм існуванням, при чому значення і важливість цих функцій часто перевершує первинну виробничу функцію. Тим не менше, не всі господарські процеси в лісі можуть забезпечити однакову якість цих функцій.

Насправді наближене до природи лісівництво є способом, який найефективніше поєднує в собі економічну функцію з екологічною та соціальною.

Вплив наближеного до природи лісівництва на економічну (виробничу) функцію

- Деревина для промислового використання - переваги
 - збільшення обсягу виробництва
 - краща якість продукції
 - товщі сортименти
 - цінні сортименти (деревина для аукціонів, рідкісна деревина)
- Інша продукція з дерева – без значного позитивного впливу
 - паливна деревина
 - новорічні ялинки
 - декоративна хвоя
- Недеревні лісові продукти - без значного позитивного впливу
 - збір лісових плодів
 - збір лісових грибів
 - збір лікарських рослин
 - добування дичини
 - хімічні матеріали з лісових екосистем

Вплив наближеного до природи лісівництва на соціальні функції

- Значення соціальних функцій постійно зростає.
- Ліс – середовище рекреації, джерело відновлення, омолодження, натхнення, пізнання і навчання.
- Відвідувачі лісу вразливо реагують на наслідки господарських заходів в лісі і на вигляд лісу після їх проведення.
- При лісосічному господарюванні
 - громадськість в основному не розуміє і/або її не цікавить філософія “підростного” господарського способу, тому на знелісенні після кінцевої рубки площі дивиться як на суцільні рубки;
 - дуже негативно люди реагують на рубку в приміських і санітарно-оздоровчих лісах і в лісах національних парків, коли після регулярних вузько-лісосічних рубок з “їх” лісу залишиться лише його фрагмент (частина);
 - населення турбують відкриті суцільні площі, штучне поновлення рядами;
 - використання засобів для захисту рослин підвищує у населення недовіру і вони проти їх використання;
 - відновлені площі під час розвитку підросту і молодняку стають через їх густоту і структуру для відвідувачів непрохідними на досить довгий період.

Вплив наближеного до природи лісівництва на соціальні функції

- При наближеному до природи лісівництві відвідувачі лісу:
 - рубку окремих дерев і груп в деревостані часто навіть не помічають;
 - на відстані ліс сприймають так, ніби в ньому не проводяться рубки, лише перебуваючи в деревостані відвідувачі помічають поодинокі пні;
 - позитивно сприймають постійність лісового деревостану і зміну його структури відновленням нижнього, а потім і середнього ярусу, завдяки чому ліс поступово стає усе більш різноманітним, цікавим, естетичним;
 - ліс, близький до природного, є привабливішим своєю спадковістю, просторовою структурою, різноманітністю породного складу дерев.

Вплив наближеного до природи лісівництва на соціальні функції

Просторова будова і сталість наближеного до природного лісу посилює його функцію:

- рекреаційну – довготривале стабільне лісове середовище без пошкоджених елементів лісосічного господарювання, якими є регулярні вузько-лісосічні рубки, суцільні зруби, важко чи непрохідні зруби з небажаною рослинністю,
 - *пішохідні стежки, велотраси*
- ландшафтно-утворюючу – поєднання лісових екосистем створює враження неушкодженого лісу, в якому не ведеться господарювання
 - *краєвиди в лісі*
 - *оглядовість*

Вплив наближеного до природи лісівництва на соціальні функції

Просторова будова і сталість наближеного до природного лісу посилює його функцію:

- освітньо-навчальну – зміна погляду на сутність лісового господарства - лісівник, який при господарюванні застосовує підходи і процедури, наближені до природи, виступає в якості творця лісу, а не лісоексплуататора,
 - *наукові лісові стежки, лісова педагогіка*
- збереження природного середовища – пом'якшення критичного відношення

численних
природо -
охоронних
товариств до
господарської
діяльності в лісі.

Вплив наближеного до природи лісівництва на екологічні функції

Ліс, наближений до природного, своєю постійною присутністю і багоярусною просторовою будовою позитивно впливає на забезпечення екологічних функцій:

- водоохоронної
 - знижує швидкість поверхневого стоку води із заліснених територій
 - збільшує кількість дощової води, що поглинається ґрунтом. Це сприяє утриманню води з горизонтальних опадів (туман), тим самим збільшується доступність і постачання води
- ґрунтоохоронної
 - прискорює процеси ґрунтоутворення
 - позитивно впливає на хімічні, фізичні і біотичні властивості ґрунту
 - захищає ґрунт від руйнівних процесів, якими є водна і вітрова ерозія
- атмосферної
 - пом'якшує місцеві кліматичні коливання
 - уповільнює швидкість вітру
 - зменшує шум і пил
 - поглинає забруднюючі речовини та інтенсивно очищає повітря

Вплив наближеного до природи лісівництва на екологічні функції

Накопичення вуглецю в деревах та ґрунті

- Позитивний зовнішній вплив лісового господарства на пом'якшення наслідків зміни клімату
- Вуглець обов'язково накопичують всі лісові деревостани, незалежно від їх стану і способу господарювання, на підвищення рівня депонування вуглецю в лісі, наближеному до природного, позитивно впливають:
 - сталість лісового покриву з максимальним запасом дерев;
 - деревостани, створені продуктивними породами дерев, що відповідають умовам місцезростання;
 - товстий шар гумусу як результат зімкнутого намету і наявності дерев з важко розкладаючим опадом (шпилькові, бук);
 - безперервне поновлення з мінімальним відкриттям площі;
 - хороша життєздатність і стійкість (при надмірній дефоліації і передчасному відмиранні дерев накопичення вуглецю уповільнюється);
 - присутність сухостою в деревостані.

Впровадження багатофункціонального наближеного до природи лісівництва

Багатофункціональне наближене до природи лісівництво впроваджується через систему заходів:

- **правових:**

- лісове законодавство
- нормативні документи

- **організаційних:**

- створення показових навчальних об'єктів
- підготовка фахівців, вивчення досвіду інших країн
- пропаганда серед фахівців і стейкхолдерів

- **технічних і планувальних:**

- вибір стратегії та методу відтворення лісів
- лісовпорядкування
- сертифікація лісів